

**Πρωτοβουλία Αθήνας ενάντια στις εξορύξεις υδρογονανθράκων
Κύκλος θεματικών συζητήσεων**

4η Θεματική (20/6/2019)

Οι συμβάσεις παραχώρησης για έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, το νομικό καθεστώς τους, οι περιβαλλοντικές δεσμεύσεις, τα οικονομικά ανταλλάγματα.

Το κείμενο που ακολουθεί προορίζεται να προετοιμάσει τη συζήτηση της 4ης θεματικής ενότητας και διαρθρώνεται σε 6 μέρη:

A. Εισαγωγική περιγραφή του νομοθετικού πλαισίου για τους υ/α

B. Επισκόπηση βασικών στοιχείων του νομοθετικού πλαισίου

Γ, Σχετική περιβαλλοντική νομοθεσία

Δ. Στρατηγικές Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ): Εκπόνηση και σενάρια.

Ε. Σύμβαση Ιωαννίνων – συνοπτική κωδικοποίηση

ΣΤ. Πανεπιστημιακά Τμήματα συσχετισμένα με εξορυκτικές διαδικασίες.

A. Εισαγωγική περιγραφή του νομοθετικού πλαισίου για τους υ/α

Ο βασικός νόμος που ορίζει σήμερα τα σχετικά με την αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στην Ελλάδα είναι ο **ν. 2289/1995** που εναρμονίζει το ελληνικό δίκαιο με το ευρωπαϊκό (Οδηγία 94/22/ΕΕ). Αυτός αντικατέστησε τον παλιότερο σχετικό νόμο της πρώτης μεταπολιτευτικής περιόδου (ν. 468/1976) που ήταν και ο πρώτος νόμος με το ίδιο αντικείμενο.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεσή του, ο ν. 2289/1995 ψηφίστηκε τότε στη βάση της διαπίστωσης ότι ο προηγούμενος δεν ήταν επαρκής για την προσέλκυση επενδύσεων στον τομέα και ότι, ενώ στην Ελλάδα υπήρχε ικανή τεχνογνωσία, δεν υπήρχαν επαρκή εγχώρια κεφάλαια για εξορυκτικές δραστηριότητες. Αυτά αναμένονταν να προσελκυστούν τώρα από το εξωτερικό. Οι συγκεκριμένοι στόχοι που αναφέρονται και οι οποίοι αποτελούν διαχρονικά επιχειρήματα υπέρ των εξορύξεων είναι:

α) η εξασφάλιση εν όλω ή εν μέρει των εγχώριων αναγκών σε υδρογονάνθρακες (ή αλλιώς, η μείωση της εξάρτησης από εισαγόμενες ποσότητες υδρογονανθράκων),

β) η εισροή συναλλάγματος,

γ) η απόκτηση περαιτέρω τεχνογνωσίας και η ανάπτυξη της πετρελαιοβιομηχανίας.

Οι βασικές αλλαγές σε σχέση με τον παλιότερο νόμο αφορούσαν την κατάργηση του ελάχιστου μεριδίου του Δημοσίου (και την πρόβλεψη για κλιμάκωση αυτού του μεριδίου ανάλογα με τον συντελεστή “έσοδα προς εξόδα” της εκάστοτε μισθώτριας εταιρείας), την παράταση της ερευνητικής περιόδου, τη μείωση του φορολογικού συντελεστή από 50% σε 40% και την υποχρέωση του αναδόχου για αποκατάσταση του περιβάλλοντος στο τέλος της εκμετάλλευσης (με δημιουργία σχετικού αποθεματικού σε τραπεζικό λογαριασμό).

Ο ν. 2289/1995 τροποποιήθηκε στη συνέχεια με το **ν. 4001/2011**. Η λογική αυτού του τελευταίου, σύμφωνα πάλι με τη σχετική αιτιολογική έκθεση, είναι ότι καθώς η έρευνα και παραγωγή υ/α είναι μια περίπλοκη επιχειρηματική δραστηριότητα με σημαντικούς επενδυτικούς κινδύνους που συνήθως δεν αναλαμβάνουν τα κράτη αλλά εξειδικευμένες εταιρείες, ο στόχος που τίθεται για το ελληνικό κράτος είναι η προσέλκυση σημαντικών επενδύσεων υψηλού επενδυτικού ρίσκου και η ενίσχυση της ερευνητικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, με την εφαρμογή επιτυχημένων διεθνών πρακτικών. Η έκθεση διαπιστώνει επίσης ότι η Ελλάδα μετά την απορρόφηση της ΔΕΠ από τα

ΕΛΠΕ είναι η μοναδική χώρα στην Ευρώπη χωρίς δημόσιο φορέα διαχείρισης των αποθεμάτων υ/α και ιδρύει την Ελληνική Διαχειριστική Εταιρεία Υδρογονανθράκων (ΕΔΕΥ).

Ορισμένες βασικές αλλαγές που εισάγονται με τον ν. 4001/2011 είναι:

α. Η περαιτέρω μείωση του φορολογικού συντελεστή σε μόλις 20%¹, με την προσθήκη ενός περιφερειακού φόρου 5% για υποτιθέμενους σκοπούς τοπικής ανάπτυξης. Επομένως επιβάλλεται συνολικός φόρος της τάξης του 25% επί του φορολογητέου εισοδήματος.

β. Η περαιτέρω επέκταση του σταδίου των ερευνών σε επτά και οκτώ χρόνια για χερσαίες και θαλάσσιες περιοχές αντίστοιχα και η δυνατότητα παράτασης του σταδίου εκμετάλλευσης πέραν των είκοσι πέντε ετών, για άλλες δύο πενταετίες, εάν υπάρχουν αποδεδειγμένα κοιτάσματα προς εκμετάλλευση.

γ. Η πρόβλεψη για καταβολή ετήσιας στρεμματικής αποζημίωσης κατά τα στάδια έρευνας και εκμετάλλευσης (προηγουμένως υπήρχε μόνο κατά το στάδιο των ερευνών) καθώς και η καταβολή εφάπαξ ποσών με την υπογραφή της σύμβασης και με την έναρξη της εκμετάλλευσης.

δ. Η εισαγωγή στην εγχώρια πρακτική της διαδικασίας ανοιχτής πρόσκλησης με την οποία οι προς έρευνα και εκμετάλλευση περιοχές είναι διαρκώς διαθέσιμες και μπορούν να γίνουν αντικείμενο διαπραγμάτευσης μεταξύ του Δημοσίου και επίδοξων αναδόχων, χωρίς να απαιτείται προκήρυξη γύρου παραχωρήσεων και διεθνής διαγωνισμός.

Σημειώνεται επίσης η πιο πρόσφατη ψήφιση του ν. 4409/2016 που αφορά την ασφάλεια στις υπεράκτιες εργασίες έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων και ενσωματώνει άλλη μια ευρωπαϊκή Οδηγία (2013/30/ΕΕ). Κατά το μεγαλύτερο μέρος τους οι διατάξεις του συγκεκριμένου νόμου δεν πηγαίνουν πολύ πιο πέρα από γενικότητες του τύπου “οι διαχειριστές υποχρεούνται να διασφαλίζουν ότι λαμβάνονται όλα τα κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη σοβαρών ατυχημάτων σε υπεράκτιες εργασίες υδρογονανθράκων”. Ωστόσο έχουν ενδιαφέρον ορισμένοι νεολογισμοί που εισάγονται όπως το “ανεκτό επίπεδο διακινδύνευσης” που σημαίνει “επίπεδο διακινδύνευσης (ρίσκο) για το οποίο ο χρόνος, το κόστος ή η προσπάθεια περαιτέρω μείωσής του θα ήταν κατάφωρα δυσανάλογα προς τα οφέλη από αυτή τη μείωση”. Με άλλα λόγια ορίζεται έτσι εκείνο το ρίσκο που ο περιορισμός του είναι πολύ ακριβός για να αξίζει τα λεφτά του.

Στον ίδιο πάλι νόμο υπάρχει και πρόβλεψη περί διαδικασίας διαβούλευσης με το κοινό πριν τη χορήγηση κάθε άδειας έρευνας και εκμετάλλευσης σε θαλάσσιες περιοχές. Ως κοινό εννοούνται ιδιαίτερα περιβαλλοντικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις. Το μέγιστο που μπορεί να κάνει η έκφραση γνώμης αυτού του κοινού δεν είναι τίποτα άλλο από το να ληφθεί “δεόντως υπόψη” κατά τη λήψη των αποφάσεων από τις κρατικές αρχές.

Β. Επισκόπηση βασικών στοιχείων του νομοθετικού πλαισίου

α. Στο νομοθετικό πλαίσιο περιλαμβάνονται **βασικοί ορισμοί** περί υδρογονανθράκων, παραπροϊόντων, αναζήτησης, έρευνας, εκμετάλλευσης κλπ. Ενδεικτικά:

Αναζήτηση είναι η προσπάθεια εντοπισμού υ/α με οποιοδήποτε πρόσφορο τρόπο πλην γεωτρήσεων.

Έρευνα είναι η προσπάθεια εντοπισμού υ/α με οποιοδήποτε τρόπο, περιλαμβανομένων των γεωτρήσεων.

1 Εκτιμάται ότι το Δημόσιο δεν θα χάσει έσοδα από αυτή τη μείωση, εφόσον θα κερδίσει από την αύξηση των μισθωμάτων. Επιπλέον αναφέρεται ότι “ο υψηλός φόρος λειτουργεί ανασταλτικά στην προσέλκυση επενδύσεων, σε μια χώρα που μέχρι σήμερα δεν έχει να παρουσιάσει μεγάλα κοιτάσματα και θεωρείται υψηλού (γεωλογικού) ρίσκου”.

Η **εκμετάλλευση** περιλαμβάνει την εξόρυξη, την πιθανή κατεργασία των υ/α ώστε να καταστούν εμπορεύσιμοι, την αποθήκευση και τη μεταφορά τους μέχρι τη διάθεση (καλύπτει δηλαδή τη διαδρομή από το υπέδαφος μέχρι το σημείο πώλησης). Δεν περιλαμβάνει τη διύλιση.

Υδρογονάνθρακες είναι τα κάθε είδους πετρελαιοειδή σε στερεή, υγρή ή αέρια κατάσταση και συγκεκριμένα το ορυκτό αργό πετρέλαιο, η φυσική βενζίνη, τα φυσικά υδρογονανθρακούχα αέρια καθώς και κάθε είδους ορυκτά ή ουσίες που εξορύσσονται μαζί τους. Πρόσφατα με τροπολογία στον ν. 4602/2019 εξαιρέθηκε από τον ορισμό αυτό το σχιστολιθικό αέριο και το σχιστολιθικό πετρέλαιο, κάτι που διαφημίστηκε από την κυβέρνηση ως απαγόρευση της μεθόδου της υδραυλικής ρωγμάτωσης (fracking), η οποία χρησιμοποιείται για τις εξορύξεις των συγκεκριμένων υλών. Στην πραγματικότητα πρόκειται για μια στην καλύτερη περίπτωση αμφίβολη διάταξη και καμία ρητή απαγόρευση της εν λόγω μεθόδου δεν περιλήφθηκε στο υφιστάμενο νομικό πλαίσιο.

β. Οι νόμοι μας διαβεβαιώνουν ότι το **δικαίωμα** αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υ/α ανήκει αποκλειστικά στο Δημόσιο και ασκείται πάντοτε με γνώμονα τη δημόσια ωφέλεια. Το δικαίωμα αναζήτησης παρέχεται σε ιδιώτες με υπουργική απόφαση. Τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης παραχωρούνται σε ιδιώτες με την υπογραφή σύμβασης ανάμεσα σε αυτούς και το Δημόσιο. Προβλέπονται δύο ειδών συμβάσεις, η σύμβαση μίσθωσης και η σύμβαση διανομής της παραγωγής. Στην πρώτη περίπτωση δημιουργείται μία σχέση εκμισθωτή-μισθωτή που ορίζουν από κοινού το μίσθωμα, ενώ στη δεύτερη μία σχέση εργοδότη-αναδόχου με μερίδια επί των παραγόμενων υ/α.² Και στις δύο περιπτώσεις ο ιδιώτης αποκτά αποκλειστικό δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης σε μία συμβατική περιοχή και αναλαμβάνει τις δαπάνες και τον κίνδυνο των έργων σε όλη τη διάρκεια της σύμβασης. Όταν ανακαλυφθεί εκμεταλλεύσιμο κοίτασμα ο ιδιώτης ενημερώνει το Δημόσιο και γίνεται **αυτόματα και μισθωτής** του δικαιώματος εκμετάλλευσης. Εδώ βρίσκεται η νομική βάση για αυτό που λέμε ότι έρευνα και εκμετάλλευση τοποθετούνται επί της ουσίας σε ενιαίο συμβατικό πλαίσιο.

γ. Μια περιοχή εκμετάλλευσης περιορίζεται κανονικά στο όριο των 100 τετρ. χλμ. αλλά μπορεί να φτάσει και έως τα 200 τετρ. χλμ. αν αποδειχθεί ότι το κοίτασμα είναι μεγαλύτερο. Ο ιδιώτης δικαιούται να αποκτά εκεί την **κυριότητα εκτάσεων** που είναι απαραίτητες για τις εργασίες με δικές του δαπάνες και με σχετική υπουργική απόφαση, ακόμα και κατά παρέκκλιση άλλων διατάξεων (όπως για την αποζημίωση ακτημόνων γεωργών). Αν αυτό δεν είναι εφικτό, προβλέπεται κήρυξη **αναγκαστικής απαλλοτρίωσης** και χρήσης των ακινήτων χωρίς αντάλλαγμα. Επίσης προβλέπεται δικαίωμα χρήσης ακινήτων του Δημοσίου, λατομικών εκτάσεων, υπόγειων και επιφανειακών υδάτων που χρειάζονται στις διαδικασίες έρευνας και εκμετάλλευσης με υπουργική απόφαση και σχετικό αντάλλαγμα.

δ. Το καταβαλλόμενο στο Δημόσιο **μίσθωμα** είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης και μπορεί να υπόκειται σε **κλιμάκωση** ανάλογα με το συντελεστή έσοδα προς έξοδα του ιδιώτη (δηλαδή αυξάνεται όσο αυξάνονται τα έσοδα και μειώνονται τα έξοδα και αντίστροφα). Δεν υπάρχει περιορισμός ελάχιστου κατώτατου ορίου μισθώματος.

ε. Από τον ν. 2289/1995 απουσιάζουν ιδιαίτερες **περιβαλλοντικές διατάξεις**, πέραν της απλής πρόβλεψης ότι ο ανάδοχος οφείλει να σφραγίσει τις γεωτρήσεις και να παραδώσει αποκαταστημένο το περιβάλλον μετά το τέλος της εκμετάλλευσης – χωρίς καν να αναφέρεται σε τι μπορεί να συνίσταται η αποκατάσταση. Ο ν. 4001/2011 περιλαμβάνει ένα σχετικό άρθρο το οποίο κατά την αιτιολογική έκθεση εισάγει αυστηρή περιβαλλοντική πολιτική, σύμφωνα τις

2 Όλες οι συμβάσεις που έχουν υπογραφεί και τρέχουν από το 2014 έως σήμερα είναι συμβάσεις μίσθωσης.

πρόσφατες κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με αφορμή την έκρηξη της εξέδρας γεώτρησης στον Κόλπο του Μεξικού το 2010. Εδώ συναντάμε ορισμένες περιβαλλοντικές πρόνοιες, όπως ότι ο ανάδοχος οφείλει να χρησιμοποιεί με βιώσιμο τρόπο τους φυσικούς πόρους της περιοχής, αποτρέπει ζημιές στους παραγωγικούς σχηματισμούς και διασφαλίζει ότι οι υδρογονάνθρακες που ανακαλύφθηκαν δεν διαρρέουν, αποθηκεύει τις ποσότητες που αντλεί σε κατάλληλα δοχεία κτλ. Ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να “περιορίσει στο ελάχιστο” κάθε ρύπανση ή ζημιά στα νερά, στο έδαφος ή στην ατμόσφαιρα και το Δημόσιο μπορεί να ζητά τη λήψη σχετικών μέτρων που ο ανάδοχος πρέπει να ικανοποιήσει εντός “εύλογου χρονικού διαστήματος”. Τα μέσα που έχει το Δημόσιο στη διάθεσή του για την επιβολή των κανόνων αυτών είναι η επιβολή διοικητικού προστίμου ύψους 100.000 έως 1.500.000 ευρώ και η δυνατότητα να διατάσσει παύση των εργασιών.

στ. Ο ανάδοχος υποχρεώνεται να πουλάει στο Δημόσιο ύστερα από αίτησή του ολόκληρο ή μέρος της ποσότητας των παραγόμενων υδρογονανθράκων που αποκτά κατά τη σύμβαση, εφόσον διεξάγεται **πόλεμος**, διαγράφεται απειλή πολέμου ή άλλη κατάσταση ανάγκης της χώρας.

ζ. Η «Ελληνική Διαχειριστική Εταιρία Υδρογονανθράκων ΑΕ» (ΕΔΕΥ) αναλαμβάνει για λογαριασμό του Δημοσίου τη διαχείριση των αποκλειστικών του δικαιωμάτων επί των υδρογονανθράκων, την παρακολούθηση της εκτέλεσης των συμβάσεων, την αποθήκευση και διαχείριση των δεδομένων, την πρόταση παραχώρησης δικαιωμάτων σε νέες περιοχές, τη διενέργεια διαγωνισμών, τη διαπραγμάτευση των όρων των συμβάσεων κλπ. Η ΕΔΕΥ έχει αντικαταστήσει πλήρως τη ΔΕΠ στις αρμοδιότητες και της υποχρεώσεις της.

Γ. Σχετική περιβαλλοντική νομοθεσία

Η περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων ρυθμίζεται σήμερα από τον **ν. 4014/2011** και μια σειρά από υπουργικές αποφάσεις που συνδέονται με αυτόν. Τα έργα και οι δραστηριότητες δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες (Α και Β) ανάλογα με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον. Στην κατηγορία Α ανήκουν περιλαμβάνει έργα και δραστηριότητες που μπορεί να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και για τα οποία απαιτείται η διεξαγωγή Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) προκειμένου να επιβάλλονται ειδικοί όροι και περιορισμοί. Η κατηγορία Α υποδιαιρείται στις κατηγορίες Α1 (πολύ σημαντικές επιπτώσεις) και Α2 (σημαντικές επιπτώσεις). Η κατηγορία Β περιλαμβάνει έργα που θεωρούνται χαρακτηρίζονται από τοπικές και μη σημαντικές επιπτώσεις και δεν απαιτούν διεξαγωγή ΜΠΕ. Η κατάταξη των έργων σε κατηγορίες περιλαμβάνεται σε υπουργική απόφαση.³ Το σύνολο των έργων που αφορούν άντληση υ/α και ερευνητικές γεωτρήσεις για ανεύρεση υ/α κατατάσσονται στην κατηγορία Α1. Αντίθετα, ερευνητικές εργασίες, εκτός των γεωτρήσεων, που συνιστούν επέμβαση στο έδαφος ή στον πυθμένα θαλασσών ή λιμνών κατατάσσονται στην κατηγορία Β.

Κατά χρονική σειρά τα είδη περιβαλλοντικών μελετών που συνοδεύουν την έρευνα και εκμετάλλευση των υ/α σε μία περιοχή είναι τρία:

1. Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ). Εκπονείται με ευθύνη του Δημοσίου (στην πράξη από κάποιον εργολάβο) στο πλαίσιο της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης. Συνοδεύει την ανοιχτή πρόσκληση για μία περιοχή και επομένως προηγείται της υπογραφής κάθε σύμβασης. Οι ΣΜΠΕ προβλέπονται από την σχετική Κοινή Υπουργική Απόφαση⁴ και προέρχονται από εναρμόνιση με το κοινοτικό δίκαιο (Οδηγία 2001/42/ΕΚ).

Η ΣΜΠΕ είναι επί της ουσίας ένα εκτενές μεν αλλά γενικό κείμενο, καθώς δεν αφορά συγκεκριμένη σύμβαση αλλά τα συνολικά χαρακτηριστικά μίας περιοχής. Όπως παραδέχεται π.χ. η ΣΜΠΕ των Ιωαννίνων, εφόσον οι τεχνικές λεπτομέρειες δεν είναι γνωστές κατά την εκπόνησή της, παραμένει αναγκαστικά σε αφηρημένο (κατά την ορολογία των συντακτών “στρατηγικό”) επίπεδο. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί πρακτικά ώστε να δικαιολογήσει οτιδήποτε – ή τουλάχιστον να περιορίσει τις ανησυχίες για οτιδήποτε. Χαρακτηριστικά, η επίπτωση των εξορύξεων στη χλωρίδα και την πανίδα, όπως και στα επιφανειακά και υπόγεια νερά θεωρείται από στρατηγικής άποψης “μικρή αρνητική” και όχι “σημαντική αρνητική”.

Σε κάθε περίπτωση, οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις εντοπίζονται χαρακτηρίζονται αναστρέψιμες και ταυτόχρονα δικαιολογούνται από τα πολλαπλασιαστικά οφέλη που θα η ΣΜΠΕ ισχυρίζεται ότι θα προκύψουν για την εθνική και την περιφερειακή οικονομία. Στο ίδιο πνεύμα επισημαίνεται ότι “ο ελλαδικός χώρος δεν μπορεί να αξιολογηθεί ως μια ερευνημένη περιοχή και κατατάσσεται ως *frontier area* σύμφωνα με τη διεθνή ορολογία”. Μόνιμη επωδός είναι η διαβεβαίωση ότι το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα είναι επαρκές για τη διασφάλιση της περιβαλλοντικής προστασίας.

Η ΣΜΠΕ εγκρίνεται/υιοθετείται με Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ έγκρισης), οι προβλέψεις της οποίας είναι δεσμευτικές για τους αναδόχους. Στην περίπτωση των Ιωαννίνων το σενάριο που επιλέγεται με την ΚΥΑ έγκρισης⁵ προβλέπει τη διατήρηση μιας ζώνης προστασίας 300 m

3 ΥΑ 1958/13-1-2012.

4 ΚΥΑ 107017/5-9-2006.

5 ΚΥΑ 172162/02-12-2013

εκατέρωθεν του βασικού υδρογραφικού δικτύου της περιοχής και 350 m από την ακτογραμμή, εντός της οποίας δεν θα πρέπει να χωροθετηθούν γεωτρήσεις έρευνας, ανάπτυξης και παραγωγής, εγκαταστάσεις επεξεργασίας ή αποθήκευσης. Η έκταση που καταλαμβάνει η προτεινόμενη ζώνη προστασίας είναι συνολικά 354 τετρ. χλμ. Επίσης, θα πρέπει να περιοριστεί “κατά το μέτρο του εφικτού” η διέλευση αγωγών μεταφοράς υδρογονανθράκων. Προβλέπει επιπλέον να “αποφεύγεται” η διεξαγωγή γεωφυσικών και λοιπών ερευνητικών εργασιών σε χρονικές περιόδους που μπορούν να ενοχληθούν ενδημικά και αποδημητικά είδη πανίδας, άλλες οικονομικές δραστηριότητες εποχικού χαρακτήρα κλπ, χωρίς να αναφέρει τίποτα συγκεκριμένο για αυτή την εποχικότητα.

Η “μέριμνα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον” προβλέπεται με την ίδια ΚΥΑ έγκρισης να ανατεθεί σε διακριτή Μονάδα Περιβάλλοντος που ιδρύει ο ανάδοχος. Κατά τα άλλα, παρατίθεται κι ένα σύντομο ευχολόγιο π.χ. για την χωροθέτηση των γεωτρήσεων έτσι ώστε να επιλέγεται κάθε φορά η λύση “με το μικρότερο περιβαλλοντικό αποτύπωμα” και για την “πρόνοια για την αποφυγή οχλήσεων στα είδη της περιοχής” κατά την κίνηση οχημάτων και την αποθήκευση. Δεν υπάρχουν εδώ δεσμευτικές διατάξεις, οι οποίες παραπέμπονται στα Περιβαλλοντικά Σχέδια Δράσης και τις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που θα ακολουθήσουν.

2. Περιβαλλοντικό Σχέδιο Δράσης (ΠΣΔ). Εκπονείται από τον ανάδοχο μετά την υπογραφή της σύμβασης, βάσει της Κοινής Υπουργικής Απόφασης που ενέκρινε τη ΣΜΠΕ και αφορά τη φάση των «σεισμικών ερευνών» οι οποίες σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία δεν υπάγονται σε υποχρέωση περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

Το ΠΣΔ των Ιωαννίνων επιλέγει τις σεισμικές έρευνες με τη χρήση εκρηκτικών, έναντι της λύσης των δονητικών μηχανημάτων, με το σκεπτικό μεταξύ άλλων ότι για την τοποθέτηση των εκρηκτικών δεν απαιτείται διάνοιξη νέων δρόμων, εφόσον μεταφέρονται με ελικόπτερα. Οι ζώνες που διανοίγονται (οχτώ οριζόντιες και επτά κάθετες) έχουν συνολικό μήκος 575,5 χλμ. και πλάτος 3 μ. Σε αυτές διενεργούνται 11.500 γεωτρήσεις μικρού βάθους με μέση απόσταση μεταξύ τους 50 μ. και άλλες 38 μέσου βάθους στις διασταυρώσεις των ζωνών. Οι ζώνες διανοίγονται κυρίως σε δασικές εκτάσεις και προβλέπεται “σχεδόν ολική αποψίλωση”.⁶ Υπάρχουν επίσης 219 πεδία στάθμευσης και ανεφοδιασμού ελικοπτέρων, με έκταση περίπου 1 στρέμμα το καθένα.

3. Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ).

Η ΜΠΕ εκπονείται από τον ανάδοχο εγκρίνεται με την έκδοση από το Υπουργείο Περιβάλλοντος της λεγόμενης Απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ), με την οποία επιβάλλονται προϋποθέσεις, όροι, περιορισμοί και διαφοροποιήσεις για την πραγματοποίηση του έργου, ιδίως ως προς τη θέση, το μέγεθος, το είδος, την εφαρμοζόμενη τεχνολογία και τα γενικά τεχνικά χαρακτηριστικά. Επίσης, επιβάλλονται τυχόν αναγκαία επανορθωτικά ή προληπτικά μέτρα.

Η ΑΕΠΟ έχει διάρκεια 10 ετών και στη συνέχεια χρειάζεται ανανέωση για την οποία προβλέπεται σχετική διαδικασία. Με άλλη διαδικασία υπάρχει επίσης δυνατότητα εκ των υστέρων τροποποιήσεων στην ΑΕΠΟ, με ή χωρίς υποβολή νέας ΜΠΕ, σε περίπτωση τροποποίησης των έργων (επέκτασης, εκσυγχρονισμού κλπ).

⁶ Στα ανέκδοτα της υπόθεσης πρέπει να καταγραφεί ότι προκειμένου για τις εργασίες εντός των περιοχών του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου και εντός της Περιοχής Προστασίας της Φύσης και των Περιφερειακών Ζωνών Δέλτα και Στενών ποταμού Καλαμά προκρίνεται η χρήση μηχανοκίνητου εξοπλισμού διάτρησης προκειμένου να αποφευχθεί η χρήση ελικοπτέρων.

Για έργα σε περιοχές Natura απαιτείται και ειδική οικολογική αξιολόγηση η οποία υποβάλλεται ως τμήμα της ΜΠΕ. Η μέριμνα που προβάλλεται εδώ είναι η “διατήρηση” της “ακεραιότητας” των οικοσυστημάτων. Το ζητούμενο από την ειδική οικολογική αξιολόγηση είναι ιδιαίτερα να αναδειχθούν οι επιπτώσεις στους οικοτόπους, τη χλωρίδα και την πανίδα και να καθοριστούν τα μέτρα για την αποτροπή ή την ελαχιστοποίησή τους. Τα όρια αυτής της επιπλέον προστασίας που υποτίθεται ότι απολαμβάνουν οι περιοχές Natura φαίνονται από το γεγονός ότι ακόμα και έργα που απειλούν την “ακεραιότητα” αυτών των περιοχών μπορούν να εγκριθούν αν παρατεθούν “μέτρα αντιστάθμισης”. Ακόμα χειρότερα, αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων, ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα έργο ή δραστηριότητα μπορεί “να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημόσιου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσης”.

Κάθε έργο ή δραστηριότητα κατηγορίας Α΄ ή Β΄ υπόκειται σε προληπτικές και τακτικές ή έκτακτες επιθεωρήσεις για τον έλεγχο της τήρησης των ΑΕΠΟ. Για τις επιθεωρήσεις είναι αρμόδια η Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος του ΥΠΕΚΑ, οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις και οι Περιφέρειες. Για την παράβαση των όρων προβλέπεται διοικητικό πρόστιμο μέχρι 2.000.000 ευρώ.

Δ. ΣΜΠΕ: Εκπόνηση και σενάρια

Σε αυτό το σημείο παρατίθεται συγκεντρωτικός πίνακας με τις περιοχές-συμβάσεις και τους αναδόχους των Στρατηγικών Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) καθώς και το έτος εκπόνησής τους.

Η πρώτη σύμβαση αφορά τα Ιωάννινα-Θεσπρωτία και την αναλαμβάνει το ΕΜΠ και μια αναδοχος εταιρεία 2012. Στη συνέχεια, παρατηρούμε ότι οι συμβάσεις για το Δ.Κατάκολο και το Δ.Πατραϊκό έχουν εκπονηθεί από, ΕΛ.ΚΕ.ΘΕ και την ίδια ανάδοχο εταιρεία. Το 2014, ακολουθούν η περιοχή της Άρτας-Πρέβεζας καθώς και της Αιτωλοακαρνανίας οι οποίες αναλαμβάνονται από το Πανεπιστήμιο Αθηνών εξ' ολοκλήρου και το Πανεπιστήμιο Πατρών και μελετητική εταιρεία, αντίστοιχα. Αναφέρεται ότι οι συμβάσεις Ιωαννίνων-Θεσπρωτίας, Άρτα-Πρεβέζης και Αιτωλοακαρνανίας παρουσιάζουν πολύ μεγάλες ομοιότητες ως προς τη δομή τους. Αντιστοιχη ομοιότητα παρατηρείται ανάμεσα στις συμβάσεις Δ. Κατάκολου, Δ. Πατραϊκού και Ιονίου στις οποίες συμμετέχει το ΕΛΚΕΘΕ.

Μία από τις πιο πρόσφατες είναι η σύμβαση του Ιονίου (2016) η οποία εκπονείται από το ΕΛΚΕΘΕ, το πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και εταιρεία μελετών. Τέλος, η ΣΜΠΕ για τα νοτιοδυτικά και νότια της Κρήτης (2018) έχουν ως φορέα υλοποίησης την ίδια την ΕΔΕΥ Α.Ε. σε σύμπραξη με εταιρεία μελετών, ενώ απουσιάζει ερευνητικό ίδρυμα ή πανεπιστημιακό τμήμα από την ομάδα εκπόνησης. Η συγκεκριμένη μελέτη είναι η πιο πρόσφατη και φανερώνει και τον πιο αποφασιστικό ρόλο του κράτους στην υλοποίηση της, καθώς αναλαμβάνει η ίδια ΕΔΕΥ.

Περιοχές/Συμβάσεις	Εκπόνηση ΣΜΠΕ	Ποτε
Ιωαννίνων-Θεσπρωτίας	ΕΜΠ- Εργαστήριο Μεταλλευτικής Τεχνολογίας και Περιβαλλοντικής Μεταλλευτικής ΕΠΕΜ- Εταιρεία περιβαλλοντικών μελετών	2012
Άρτα-Πρέβεζα	Παν/μιο Αθηνών Τμήμα Γεωλογίας & Γεωπεριβάλλοντος (Επιστημονικός Υπευθυνος: Ευθύμης Λέκκας)	12/2014
Αιτωλοακαρνανία	Παν/μιο Πατρών - Τμήμα Διαχείρισης Περιβάλλοντος - Εργαστήριο Περιβαλλοντικής Γεωλογίας ECO Consultants S.A Βαβίζος - Ζαννάκη, Μελέτες Ερευνες Α.Ε.	12/2014
Δ. Κατάκολο	Ελληνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών. (ΕΛ.ΚΕ.ΘΕ.) APC ADVANCED PLANNING – CONSULTING ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Α.Ε.	2/2012
Δ. Πατραϊκός	Ελληνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών. (ΕΛ.ΚΕ.ΘΕ.) APC ADVANCED PLANNING – CONSULTING ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Α.Ε.	2/2012

Ιόνιο	Ελληνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών. (ΕΛ.ΚΕ.ΘΕ.) Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας Σ. ΔΑΣΑΚΛΗΣ – Γ. ΣΙΓΑΛΟΣ Ο.Ε. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ & ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ G.I.S.	6/2016
Κρήτη	ΕΔΕΥ Α.Ε. ADVANCED ENVIRONMENTAL STUDIES Α.Ε. (δ.τ. ADENS Α.Ε.)	6/2018

Πίνακας 1: Σύμβαση ανά περιοχή και φορείς υλοποίησης των Στρατηγικών Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

Μηδενικό Σενάριο στις ΣΜΠΕ

Σε αυτή την ενότητα θα γίνει μια προσπάθεια σύγκρισης των διαφόρων μηδενικών σεναρίων (η μη υλοποίηση του έργου) που παρουσιάζονται ανά σύμβαση.

Περιοχές/ Συμβάσεις	Εναλλακτική Λύση 1 (Μηδενική)	Εναλλακτική Λύση 2	Εναλλακτική Λύση 3	Πρόσθετα μέτρα Εναλλακτικής 3
Ιωαννίνων- Θεσπρωτίας	Μη υλοποίηση έργου	Σενάριο υλοποίησης έργου χωρίς πρόσθετα μέτρα	Σενάριο υλοποίησης έργου με πρόσθετα μέτρα (επιλέγεται)	300μ από υδρογραφικό + 350μ από ακτογραμμή Εποχικότητα εργασιών
Άρτα- Πρέβεζα	Μη υλοποίηση έργου	Σενάριο υλοποίησης έργου χωρίς πρόσθετα μέτρα	Σενάριο υλοποίησης έργου με πρόσθετα μέτρα (επιλέγεται)	300μ από υδρογραφικό + 350μ από ακτογραμμή Εποχικότητα εργασιών
Αιτ/νία	Μη υλοποίηση έργου	Σενάριο υλοποίησης έργου χωρίς πρόσθετα μέτρα	Σενάριο υλοποίησης έργου χωρίς πρόσθετα μέτρα+ πρόσθετα μέτρα (επιλέγεται)	500 από υδρογραφικό + 500 από ακτογραμμή Εποχικότητα εργασιών

Δ. Κατάκολο	Μη υλοποίηση έργου. Η μηδενική λύση περιγράφει την υφιστάμενη κατάσταση στην παγκόσμια ζήτηση πετρελαίου, ενεργειακή ευρωπαϊκή αγορά, προμηθευτές φυσικού αερίου.	Παρουσίαση μιας λύσης που στα επιμέρους σημεία όπως για παράδειγμα περιβάλλοντικές επιπτώσεις, θέσεις εργασίας, επιπτώσεις στην υγεία, αρχαιολογική κληρονομιά, επιπτώσεις τουρισμό, πιθανότητες ατυχημάτων αναφέρονται μέσα στη ΣΜΠΕ. (επιλέγεται)	Στα πλαίσια αυτά ως σκόπιμη εναλλακτική λύση <u>μπορεί</u> να είναι η δημιουργία μιας ουδέτερης ζώνης 15-20 χλμ κοντά στην ακτή ως μέσοσυντήρησης.
Δ. Πατραϊκός			
Ιόνιο			
Κρήτη	Μη υλοποίηση έργου	Παρουσίαση ενός σεναρίου υλοποίησης	-

Πίνακας 2: Ομαδοποίηση Συμβάσεων και παρουσιαζόμενων μηδενικών και εναλλακτικών λύσεων.

Ιωαννίνων-Θεσπρωτίας, Άρτας-Πρεβέζης και Αιτωλοακαρνανίας

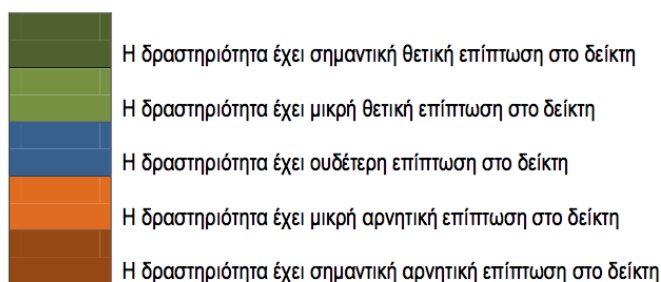
Το μηδενικό σενάριο στις συμβάσεις αναφέρεται στην περίπτωση μη υλοποίησης του έργου. Οι ομοιότητες στις συμβάσεις Ιωαννίνων-Θεσπρωτίας, Άρτας-Πρεβέζης και Αιτωλοακαρνανίας είναι μεγάλες.

Ενδεικτικά, οι ΣΜΠΕ αναφέρουν ότι αν δεν γίνει το έργο:

1. ότι οι επιπτώσεις στην υγεία των κατοίκων **ΔΕΝ θα είναι ουδέτερες**, καθώς κοινωνικο-οικονομικοί δείκτες όπως της ανεργίας λόγω της μη αξιοποίησης των Υ/Α δε θα μειωθούν και συνεπώς θα προκαλέσει παθογένειες, ψυχικές διαταραχές και άλλα προβλήματα υγείας στους κατοίκους. Οι πιέσεις στην δημόσια υγεία αξιολογούνται ως αρνητικές μόνο στην περίπτωση μη υλοποίησης του έργου και σε περιπτώσεις μεγάλου ατυχήματος κατα τις οποίες η υγεία και το περιβάλλον παραδέχονται ότι δέχονται μεγάλες πιέσεις. Επίσης, γίνεται καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης και η ΣΜΠΕ αναγνωρίζει ότι όρια αέριας ρύπανσης σε διάφορες περιοχές έχουν μετρηθεί ήδη συχνά πάνω από τα φυσιολογικά επίπεδα (άρα υπάρχει χώρος για εκπομπές υδρόθειου?).
2. όσο αφορά τα επιφανειακά και υπόγεια νερά, η ΣΜΠΕ αναφέρεται στην παρούσα ποιοτική κατάσταση αυτών, συγκεκριμένα, σε “υψηλές συγκεντρώσεις αζώτου στην περιοχή του Αμβρακικού αλλά και όλων των ανόργανων μορφών του στο Ροδοτόπι Ιωαννίνων (δεν γίνεται αναφορά στη διαχείριση της των λυμάτων, τάφος Λαψίστας, ΒΙΠΕ, κτλ), αλλά δέχονται ότι οι Εναλλακτικές Λύσεις 2 και 3 **ενδέχεται** να προκαλέσουν **αρνητικές** επιπτώσεις στα επιφανειακά και υπόγεια νερά. Οι ΣΜΠΕ γράφουν πως οι επιπτώσεις αυτές μπορούν να ελαχιστοποιηθούν μέσω του προσεκτικού σχεδιασμού των εργασιών, της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων και της εφαρμογής ενός αποτελεσματικού προγράμματος παρακολούθησης.
3. ότι οι επιπτώσεις στην τοπική και εθνική οικονομία, καθώς και σε συγκεκριμένους κοινωνικούς δείκτες (π.χ. ανεργία) χαρακτηρίζονται ως **αρνητικές**, δεδομένου ότι η μη αξιοποίηση των κοιτασμάτων Υ/Α θα έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια άμεσων κι έμμεσων θέσεων εργασίας, εισοδήματος, εσόδων από φόρους και μισθώματα, συναλλάγματος, κ.λπ. Την ίδια στιγμή δεν

γίνεται επισταμένη μελετη των παραγωγικών δραστηριοτήτων που θα πληγούν από τη μονοκαλλιέργεια των υδρογονανθράκων και πως αυτή η εκμετάλλευση 25-30 χρόνων θα πλήξει τις παραγωγικές δραστηριότητες της περιοχής. Η ΣΜΠΕ παραδέχεται ότι από το 2010 και μετά καταγράφεται υψηλότερη απασχόληση στον πρωτογενή τομέα στην Περιφέρεια Ηπείρου, ο οποίος, αν και δοκιμάζεται από την κρίση, συγκρατεί το εργατικό του δυναμικό.

4. επίσης, γίνεται λόγος ότι το έργο υποστηρίζει την ενεργειακή πολιτική της χώρας όπως σταθερότητα δικτύου, κάλυψη θερμικών αναγκών και αναγκών μεταφοράς, εξασφάλιση ενεργειακής τροφοδοσίας. Δηλώνεται ρητά ότι τα ορυκτά καύσιμα είναι αναπόσπαστο κομμάτι του ενεργειακού συστήματος και ότι η υπάρχουσα δομή του δικτύου μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας δεν επιτρέπει τη διοχέτευση σε αυτό ενέργειας από ΑΠΕ, πέραν ενός ορίου. Αυτό συμβαίνει, λόγω της μεταβλητότητας στην παροχή ισχύος από διάφορες ΑΠΕ, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε αδυναμία κάλυψης της ζήτησης και συνεπώς σε μεγάλες διακοπές στην ηλεκτροδότηση. Έτσι, τα φορτία βάσης καλύπτονται από ατμοηλεκτρικούς σταθμούς που τροφοδοτούνται με ορυκτά καύσιμα. Η μείωση της εξάρτησης της χώρας από τα ορυκτά καύσιμα δε φαίνεται σαν ένας στρατηγικός στόχος του συστήματος. Ακόμα κι αν ήταν, στη σύμβαση δεν υποχρεούται ο ανάδοχος να πουλά προς το δημόσιο σε είδος (αργό πετρέλαιο), αλλά η εισαγωγή θα συνεχιστεί από τις διεθνείς αγορές.

Πίνακας 3-1: Συγκριτική αξιολόγηση των εναλλακτικών σχεδίων.

Περιβαλλοντικό κριτήριο	Εναλλακτικά σχέδια		
	1	2	3
Χλωρίδα και Πανίδα – Βιοποικιλότητα			
Αέρας και Κλιματικοί Παράγοντες			
Επιφανειακά και Υπόγεια Υδάτινα Σώματα			
Έδαφος και Χρήσεις Γής			
Τοπίο			
Θόρυβος			
Δημόσια Υγεία			
Πολιτιστική Κληρονομιά			
Κοινωνικοοικονομικό Περιβάλλον			

Εικόνα: Παράδειγμα Σύγκρισης Εναλλακτικών Σχεδίων από τη Σύμβαση Άρτας Πρέβεζας.

Ιόνιο - Δ. Κατάκολο - Δ. Πατραϊκός

Στις ΣΜΠΕ ειδικότερα του Δ. Κατακόλου, του Δ. Πατραϊκού και του Ιονίου ο κύριος λόγος που αναφέρεται για την υποστηρίξη της υλοποίησης του έργου είναι η απεξάρτηση της Ελλάδας από τις εισαγωγές πετρελαίου, χωρίς να γίνεται ποτέ λόγος για το χρονικό διάστημα και το μέγεθος αυτής της απεξάρτησης, η οποία είναι μόνο σε επιπεδο εγχώριων ή όχι αποθεμάτων και όχι γενικά σε μία κατεύθυνση μείωσης των ορυκτών καυσίμων στο σύστημα. Επίσης, αναφέρεται η συνεχής αύξηση της ζήτησης της ενέργειας και η εκτίμηση που γίνεται μέσα στις ΣΜΠΕ είναι ότι θα υπάρξει αύξηση 40% μέχρι το 2030.

Κρήτη:

Από τη ΣΜΠΕ Κρήτης φαίνεται η αποφασιστικότητα στην υλοποίηση του έργου από τον συγγραφέα ΕΔΕΥ Α.Ε. Για παράδειγμα η ΣΜΠΕ αναφέρει ότι η μηδενική λύση δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση θετική επιλογή, διότι δεν οδηγεί σε απεξάρτηση από τις εισαγωγές πετρελαίου, δε συμβάλει στην ενεργειακή ασφάλεια, ούτε οδηγεί σε απεξάρτηση από προμηθευτές από γεωπολιτικά ασταθείς περιοχές, δεν διασφαλίζει εφοδιασμό καυσίμων και εγχώριων πηγών ενέργειας. Η ΣΜΠΕ θεωρεί τη αναγκαία την απεξάρτηση των εισαγωγών από “γεωπολιτικά ασταθείς περιοχές”, αλλά δεν αναφέρεται σε γεωπολιτικούς ανταγωνισμούς που εντείνει η εξόρυξη Υ/Α.

Για την απεξάρτηση από τις εισαγωγές αναφέρει επίσης: “Παράλληλα, η εκμετάλλευση των εγχώριων αποθεμάτων υδρογονανθράκων αποτελεί προτεραιότητα για τη μείωση της εξάρτησης από εισαγόμενα καύσιμα, ενώ η ολοκλήρωση των μελετών για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές της ελληνικής επικράτειας αναμένεται να δώσουν τα απαραίτητα στοιχεία για τις δυνατότητες κάλυψης των ενεργειακών αναγκών από εγχώρια αποθέματα”. Ενώ παραδέχεται η ΣΜΠΕ ότι θα πρέπει να γίνει πρώτα προσδιορισμός του μεγέθους των κοιτασμάτων, προεξοφλεί μια απεξάρτηση από τις εισαγωγές των ορυκτών καυσίμων, η οποία δεν επιβεβαιώνεται από την διάθεση του αργού πετρελαίου (δεν υποχρεούται να διαθέσει σε είδος) στην υπογράφουσα σύμβαση. Απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα γενικότερα δεν συζητείται, αλλά τα ορυκτα είναι απαραίτητα για την στήριξη των βιομηχανικού τύπου ΑΠΕ και την ασφάλεια του συστήματος και τις ενεργειακές ανάγκες πχ. θερμικές. Η υψηλής κλίμακας εγκατάσταση βιομηχανικού τύπου ΑΠΕ ενισχύει την ανάγκη σταθερής παροχής ενέργειας αφού αυτές παράγουν με δυναμικό και όχι συνεχή τρόπο ενέργεια.

Επιπλέον, καθηγήτρια του ΕΜΠ, που ήταν εποπτεύουσα στις σεισμικές έρευνες Κρήτη και Ιόνιο δήλωσε ότι “όσο πετρέλαιο έδωσε ο Πρίνος (Καβάλα) σε 30 χρόνια, εμείς το καίμε σε ένα χρόνο” όπως και ότι τα εκτιμώμενα απολήψιμα κοιτάσματα αν προσθέσει κανείς Πατραϊκό, Κατάκολο και Ιωάννινα ισοδυναμούν με το πετρέλαιο που καταναλώνεται μέσα σε μία χρονιά. Άρα και η εξόρυξη αυτών θα μείωνε πολύ παροδικά αυτή την εξάρτηση. Επίσης, από τις συμβάσεις δεν προκύπτει ότι τα τυχόν εξορυχθέντα σε δοθούν σε είδος, ο ανάδοχος θα φορολογείται στα κέρδη της χρονιάς και δεν υποχρεούται να πουλά σε είδος. Μονο σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης π.χ. πολέμου, υπάρχει αυτή η δέσμευση. Με βάση την πάγια τακτική θα γίνεται εισαγωγή πετρελαίου από τις διεθνείς αγορές.

Όσον αφορά τις επιπτώσεις, αυτές εμφανίζονται να είναι σημαντικές στην ΣΜΠΕ για την υγεία και το περιβάλλον σε περίπτωση μεγάλου ατυχήματος. “Οι δυνητικές αρνητικές επιπτώσεις σχετίζονται με την ασφάλεια των εργαζομένων σε περίπτωση μεγάλου ατυχήματος (πχ σε

υπεράκτια πλατφόρμα)”. Επίσης, δε γίνεται προσπάθεια αποτίμησης των οικονομικών επιπτώσεων σε περίπτωση ατυχήματος.

Τέλος, η ΣΜΠΕ προκλητικά επικαλείται την περιβαλλοντική υποβάθμιση σε περίπτωση μη υλοποίησης του έργου αναφέροντας ότι ο συνολικός αντίκτυπος της μηδενικής λύσης θα είναι η αναπτυξιακή (όπως την αντιλαμβάνεται ο συγγραφέας) υστέρηση, η οποία θα οδηγήσει σε περιβαλλοντική υποβάθμιση λόγω, όπως αναφέρει, της σύνδεσης ανάπτυξης-περιβάλλοντος. Η ΣΜΠΕ υποστηρίζει ότι υποβάθμιση της ποιότητας αέρα και υδάτων και πολλές άλλες επιπτώσεις θα είναι είναι μεγαλύτερες αν δεν επέλθει η περιγραφόμενη ανάπτυξη που συνοδεύεται με μέτρα προστασίας.

Ε. Σύμβαση Ιωαννίνων – συνοπτική κωδικοποίηση

(οι αριθμοί αναφέρονται στα άρθρα του Ν. 4300/2014 που επικυρώνει τη σύμβαση)

1. Αντικείμενο της σύμβασης.

Ποσοστά συμμεσθωτών: Energean Oil 80%, Petra Petroleum 20%. Οι συμμεσθωτές βαρύνονται αποκλειστικά με τις δαπάνες και τους κινδύνους των εργασιών. (Σημ: Η Petra Petroleum έχει εντωμεταξύ αποχωρήσει και έχει μπει ως διαχειριστής η ισπανική Repsol).

2. Διάρκεια σταδίου ερευνών

Οι εργασίες αρχίζουν εντός έξι μηνών από την υπογραφή της σύμβασης. Βασικό στάδιο ερευνών: 7 χρόνια σε τρεις φάσεις (3+2+2). Σε κάθε φάση προβλέπονται συγκεκριμένο “πρόγραμμα ελάχιστων εργασιών” και “υποχρέωση ελάχιστης δαπάνης”, με σχετική τραπεζική εγγύηση (σε περίπτωση που εκπληρωθούν νωρίτερα η έρευνα περνάει αυτόματα στην επόμενη φάση). Οι δύο πρώτες φάσεις μπορούν να παραταθούν για περίοδο έξι μηνών (ή και περισσότερο για “εύλογο χρονικό διάστημα”), εάν κάποια γεώτρηση έχει ξεκινήσει και βρίσκεται σε εκκρεμότητα. Παράταση μπορεί να δοθεί και συνολικά στο βασικό στάδιο ερευνών, μέχρι άλλα επτά χρόνια, με απόφαση του υπουργικού συμβουλίου.

3. Δεσμεύσεις του μισθωτή στη διάρκεια των ερευνών.

Η πρώτη φάση αφορά σεισμικές έρευνες αλλά και πιθανόν νέα επανάληψη της γεώτρησης Δήμητρα-1 κοντά στο Καλπάκι (ή συναφείς σεισμικές έρευνες αν η γεώτρηση δεν καταστεί τεχνικά δυνατή), ενώ οι δύο επόμενες αφορούν γεωτρήσεις. Οι γεωτρήσεις έχουν συγκεκριμένες προδιαγραφές βάθους (5.000 μ. κάτω από την επιφάνεια ή 100 μ. κάτω από τη βάση συγκεκριμένων πετρωμάτων). Η συνολική ελάχιστη δαπάνη που οφείλει να κάνει ο μισθωτής είναι $7.900.000 + 11.500.000 + 11.500.000 = 30.900.000$ ευρώ.

Σε περίπτωση αποχώρησης από μία θέση, ο μισθωτής έχει την υποχρέωση να απομακρύνει τις εγκαταστάσεις και να αποκαταστήσει το περιβάλλον “όσο το δυνατόν εγγύτερα στην αρχική του κατάσταση”.

4. Τεχνική συμβουλευτική επιτροπή.

Επιβλέπει την εξέλιξη των εργασιών. Ο Πρόεδρος και δύο μέλη προέρχονται από το Δημόσιο, άλλα τρία μέλη από τον μισθωτή. Λαμβάνει αποφάσεις ομόφωνα και σε περίπτωση αδυναμίας απόφασης παραπέμπει στον Αποκλειστικό Εμπειρογνώμονα (άρθρο 23).

5. Ετήσιο πρόγραμμα εργασιών και προϋπολογισμός.

Υποβάλλεται προς έγκριση από τον μισθωτή τρεις μήνες πριν την έναρξη του έτους και περιλαμβάνει καταγραφή των εργασιών που θα εκτελεσθούν και του κόστους τους.

6. Παραίτηση κατά το στάδιο ερευνών.

Μπορεί να γίνει οποτεδήποτε με έγγραφη γνωστοποίηση 30 μέρες πριν και υποχρέωση καταβολή τυχόν ποσού που υπολείπεται της ελάχιστης δαπάνης. Με την παραίτηση ή με την ολοκλήρωση των εργασιών ο μισθωτής υποχρεούται να επιστρέψει την περιοχή, εκτός βέβαια από εκείνη που θα γίνει ενδεχομένως περιοχή εκμετάλλευσης. Επαναλαμβάνεται εδώ η διατύπωση ότι ο

μισθωτής είναι υποχρεωμένος να καθαρίσει και να αποκαταστήσει την περιοχή από την οποία παραιτείται “όσο το δυνατόν εγγύτερα στην αρχική του κατάσταση”, όπως και ότι οφείλει “να λάβει κάθε αναγκαίο μέτρο για να αποτρέψει κινδύνους στο περιβάλλον, την ανθρώπινη ζωή την ιδιοκτησία”, πάλι χωρίς συγκεκριμένες διατάξεις.

7. Ανακάλυψη – στάδιο εκμετάλλευσης.

Όταν υπάρχει ανακάλυψη, ο μισθωτής πρέπει να κάνει σχετικές δοκιμές ώστε να προσδιοριστεί το εμπορικό ενδιαφέρον. Όταν ολοκληρωθούν οι δοκιμές (δεν υπάρχει χρονικό όριο) συντάσσει και υποβάλλει Πρόγραμμα Αποτίμησης και σχετική έκθεση για τις ακριβείς ιδιότητες και τη δυνατότητα εκμετάλλευσης του κοιτάσματος. Αν μισθωτής και Δημόσιο δεν συμφωνήσουν σε αυτό, πηγαίνουν τη διαφορά στον Αποκλειστικό Εμπειρογνώμονα (άρθρο 23). Στη συνέχεια, “το συντομότερο δυνατό” συνεννοούνται για τον προσδιορισμό των ορίων της περιοχής εκμετάλλευσης, η οποία είναι τέτοια ώστε να περιλαμβάνει σε μια ενιαία περιοχή το κοιτάσμα και ένα “εύλογο περιθώριο” που δεν προσδιορίζεται. Εντός έξι μηνών από τη γνωστοποίηση, ο μισθωτής υποβάλλει το Πρόγραμμα Ανάπτυξης και Παραγωγής, το οποίο έχει γνώμονα αφενός τη “βέλτιστη οικονομική ανάκτηση” και αφετέρου “επαρκή μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος”. Στην πραγματικότητα και πάλι εδώ η σύμβαση μένει σε μια γενικόλογη διατύπωση ότι ο μισθωτής θα περιγράψει μέτρα που θα λάβει για την αποτροπή περιβαλλοντικών κινδύνων και για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος, με βάση τους “κανόνες της επιστήμης και της τέχνης της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων”. Εάν το ζητήσει ο εκμισθωτής, τότε η εταιρεία πρέπει να υποβάλει πρόσθετη ΜΠΕ που συντάσσει κάποιος τρίτος, της αποδοχής του Δημοσίου. Αν υπάρξει διαφωνία για το Πρόγραμμα Ανάπτυξης και Παραγωγής, αποφασίζει ο Απ. Εμπ. και η απόφασή του είναι δεσμευτική. Σε περίπτωση που και ο Απ. Εμπ. προτείνει τροποποιήσεις, τότε το Πρόγραμμα Ανάπτυξης και Παραγωγής θεωρείται εγκεκριμένο μία βδομάδα αφότου η εταιρεία ανταποκριθεί, χωρίς να προβλέπεται πώς ακριβώς αξιολογείται αυτή η ανταπόκριση!

8. Διάρκεια και λήξη εκμετάλλευσης.

Η διάρκεια της εκμετάλλευσης είναι 25 χρόνια από την ημερομηνία της γνωστοποίησης συν δύο παρατάσεις των πέντε ετών.

Στο τέλος της εκμετάλλευσης τα ακίνητα που είχαν παραχωρηθεί στην εταιρεία περιέρχονται στο Δημόσιο, “ελεύθερα και καθαρά”. Συγκροτείται και τριμελής επιτροπή για την Απομάκρυνση και Διάθεση των Εγκαταστάσεων. Η απομάκρυνση μπορεί να αναστέλλεται με απόφαση του Υπουργού για οποιοδήποτε χρονικό διάστημα (!) εάν αυτό κρίνεται απαραίτητο για την εκτέλεση εργασιών του μισθωτή στην ίδια ή σε άλλη συμβατική περιοχή (πρακτικά, εφόσον δεν διευκρινίζεται για ποιες εργασίες, είναι σαν να λέει και για οποιοδήποτε λόγο). Ο μισθωτής είναι υποχρεωμένος να τηρεί ειδικό λογαριασμό σε ελληνική τράπεζα ο οποίος λειτουργεί σαν αποθεματικό για την απομάκρυνση των εγκαταστάσεων στο τέλος της εκμετάλλευσης.

9. Εκτέλεση εργασιών – υποχρεώσεις μισθωτή.

Εδώ εισάγονται οι υποχρεώσεις του μισθωτή να εκτελεί τις εργασίες κατά τρόπο ώστε να αποτρέπεται η απώλεια ή η σπατάλη υ/α, να αποφεύγεται η εισροή νερού ή άλλων υλών στα κοιτάσματα, να εντοπίζεται και να συντηρείται κάθε πηγή γλυκού νερού (;), να προλαμβάνει την εκδήλωση πυρκαγιών και να λαμβάνει επανορθωτικά μέτρα για την αποκατάσταση τυχόν περιβαλλοντικών βλαβών. Τα μέτρα επανόρθωσης μπορεί να ζητηθούν και από το Δημόσιο. Δεν

διευκρινίζεται ποιες είναι οι δυνητικές βλάβες, ποια μέτρα είναι αυτά και ποιες επιπτώσεις έχει η μη συμμόρφωση.

Προβλέπεται επίσης υποχρέωση ενημέρωσης και λήψης συναίνεσης πριν από κάθε γεώτρηση.

10. Δικαιώματα μισθωτή.

Ο μισθωτής έχει το αποκλειστικό δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης στη συμβατική περιοχή.

11. Ενοποίηση κοιτασμάτων που βρίσκονται εκτός συμβατικής περιοχής.

Εάν βρεθεί ότι το κοιτάσμα εκτείνεται πέραν της συμβατικής περιοχής, ο μισθωτής έχει την υποχρέωση να εκπονήσει πρόγραμμα ενοποίησης της έρευνας και εκμετάλλευσης και αν δεν το κάνει, τότε το Δημόσιο μπορεί να καταγγείλει τη σύμβαση.

12. Περιβαλλοντική προστασία.

Ο μισθωτής οφείλει να εκτελεί τις εργασίες του σύμφωνα με τους κανόνες της επιστήμης και της τέχνης και σε συμμόρφωση με α. Την περιβαλλοντική νομοθεσία, β. τη ΣΜΠΕ, γ. την Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (που προέρχεται από τη διαδικασία Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων - ΕΠΕ), δ. τυχόν πρόσθετα Σχέδια Περιβαλλοντικής Δράσης. Γενικότερα πρέπει να εφαρμόζει κατάλληλες πρακτικές για την αποτροπή οποιασδήποτε ζημιάς στο περιβάλλον. Οφείλει να φροντίζει για την αποφυγή ζημιάς και εκτός συμβατικής περιοχής, σε όμορες ή πιο απομακρυσμένες. Οι καλές πρακτικές πρέπει να είναι σε γνώση του προσωπικού και να επιβάλλονται και στους κατά περίπτωση εργολάβους.

Εάν το Δημόσιο κρίνει ότι υπάρχει κάποιος κίνδυνος για το περιβάλλον ή περιουσίες ή φυσικά πρόσωπα, σε βαθμό που κρίνεται “απαράδεκτος” τότε ο μισθωτής “θα μπορεί να λάβει μέτρα επανόρθωσης εντός εύλογου χρονικού διαστήματος που θα ορίσει ο εκμισθωτής”. Το Δημόσιο μπορεί να ζητήσει και διακοπή των εργασιών εν μέρει ή εν όλω, μέχρι να ληφθούν αυτά τα μέτρα. Όλα τα σχετικά μέτρα καθορίζονται με έγκαιρη διαβούλευση πριν την έναρξη των εργασιών αλλά και στην πορεία των εργασιών, εφόσον διαπιστωθεί ότι υπάρχει “ουσιαστική διαφοροποίηση” στο αντικείμενο ή στη μέθοδο εκτέλεσης των εργασιών. Δεν διευκρινίζεται τι μπορεί να συνιστά ουσιαστική διαφοροποίηση.

Ο μισθωτής έχει υποχρέωση, για τις εργασίες που απαιτείται από το νόμο, να υποβάλει ΜΠΕ η οποία καταρτίζεται από τρίτο μέρος της επιλογής του. Πρέπει προφανώς να καταρτίζεται σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία και σύμφωνα με τη ΣΜΠΕ. Επίσης κάθε χρόνο υποβάλλεται μία περιβαλλοντική έκθεση μαζί με το ετήσιο πρόγραμμα εργασιών, αν και δεν διευκρινίζεται τι περιλαμβάνει και αν έχει κάποια αποτελέσματα.

Προβλέπεται επίσης ότι πριν από κάθε γεώτρηση η εταιρεία πρέπει να ικανοποιεί πλήρως τις προϋποθέσεις της κείμενης νομοθεσίας για την ασφάλεια και την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών (σαν να ήταν δυνατό και να μη τις ικανοποιεί). Σε περίπτωση ατυχήματος η εταιρεία οφείλει να ενημερώσει το Δημόσιο και να εφαρμόσει σχέδιο έκτακτης ανάγκης (;).

13. Μίσθωμα.

Μπορεί να είναι σε χρήμα ή σε είδος ή συνδυασμός – και αυτό το αποφασίζει το Δημόσιο. Δεν υπάρχει μίσθωμα αν δεν υπάρχει παραγωγή. Το μίσθωμα υπολογίζεται ως ποσοστό επί της

πραγματικής παραγωγής υ/α και ποικίλει από 2% έως 20%, ανάλογα με τον λεγόμενο συντελεστή R που είναι στην ουσία το πηλίκο εισροές προς εκροές του μισθωτή. Αν ο R είναι έως 0,5 το μίσθωμα είναι μόλις 2% και κλιμακώνεται μέχρι το 20% όταν ο R είναι πάνω από 3, όπως φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα:

Συντελεστής R	Μίσθωμα (επί της πραγμ. παραγωγής)
$\leq 0,5$	2%
$> 0,5$ και ≤ 1	5%
> 1 και $\leq 1,5$	8%
$>1,5$ και ≤ 2	11%
> 2 και $\leq 2,5$	14%
$> 2,5$ και ≤ 3	17%
>3	20%

Υπό την επιφύλαξη των διατάξεων περί μισθώματος, κάθε συμμισθωτής είναι ελεύθερος να εξάγει ελεύθερα από τη χώρα τους υδρογονάνθρακες που του αντιστοιχούν με βάση το μερίδιό του.

14. Φορολογία.

Κάθε συμμισθωτής υποβάλλεται σε φόρο 20% (ειδικός φόρος εισοδήματος) + 5% (περιφερειακός φόρος) επί του φορολογητέου εισοδήματος (έσοδα-έξοδα). Κατά τα άλλα όλες οι πράξεις του μισθωτή για την απόκτηση γης ή ακινήτων οι συμβάσεις έργου με εργολάβους, η ίδια η σύμβαση παραχώρησης και βέβαια η πώληση των υ/α απαλλάσσονται από κάθε άλλο φόρο, εισφορά, τέλος χαρτοσήμου κλπ. Για ΦΠΑ: ν. 2859/2000.

15. Αποζημιώσεις.

Προβλέπεται στρεμματική αποζημίωση προς το Δημόσιο ύψους 10, 15, 20 ευρώ ετησίως ανά τ.χλμ της συμβατικής περιοχής στις φάσεις α, β και γ της έρευνας αντίστοιχα και 200 ευρώ ανά τ.χλμ της περιοχής εκμετάλλευσης στη φάση της εκμετάλλευσης.⁷ Υπάρχουν και πρόσθετα ανταλλάγματα που καταβάλλονται εφάπαξ και συγκεκριμένα 500 χιλιάδικα με την υπογραφή, 1,5 εκ. όταν η παραγωγή φτάσει τα 10.000 ΒΙΠ,⁸ 7,5 εκ. όταν φτάσει τα 50.000 ΒΙΠ και 15 εκ. στα 100.000 ΒΙΠ. Αυτές όλες οι αποζημιώσεις και ανταλλάγματα δεν συνυπολογίζονται στις εκροές και άρα στον συντελεστή R.

Σύμφωνα με το Ν. ο μισθωτής οφείλει να φροντίζει για τη βελτίωση των δεξιοτήτων του τοπικά απασχολούμενου πληθυσμού και για αυτό εκπονεί σχέδιο το οποίο πρέπει να χρηματοδοτεί με 50.000 τον χρόνο αρχικά και με 100.000 τον χρόνο μετά την ανακάλυψη (ή απλά τα διαθέτει στο υπουργείο με απόφαση του Υπουργού).

7 Η συμβατική περιοχή "Ιωάννινα" έχει έκταση 4.187 τ.χλμ δηλαδή η ετήσια αποζημίωση θα πρέπει να είναι σήμερα της τάξης των 41.870 ευρώ (σύμφωνα με το ΣΠΔ, η πρώτη φάση έχει πάρει παράταση δύο χρόνων).

8 Βαρέλια Ισοδύναμου Πετρελαίου. Είναι τυποποιημένη μονάδα ενέργειας, ίση με 1.700 KWh. Από άποψη όγκου, το βαρέλι αργού πετρελαίου είναι περίπου 159 λίτρα.

16. Υπολογισμός αξίας υδρογονανθράκων.

Η τιμή είναι σε γενικές γραμμές η τιμή της αγοράς, εφόσον αυτή είναι “αληθινή και εύλογη”. Εύλογη θεωρείται αν δεν διαφέρει σημαντικά από την “επίσημη τιμή” που είναι αυτή που καθορίζουν σε κάθε περίοδο οι σημαντικότερες εξαγουσες χώρες για προϊόντα με παρόμοια χαρακτηριστικά (τα οποία αναφέρονται μόνο ενδεικτικά, π.χ, η περιεκτικότητα σε θείο). Αν δεν υπάρχει συμφωνία για την επίσημη τιμή, λαμβάνεται υπόψιν η λεγόμενη τιμή Platts (δημοσιεύεται καθημερινά ως Platts Crude Oil Market Wire) και πάλι με τις κατάλληλες προσαρμογές σχετικά με την ποιότητα. Αν τελικά υπάρχει διαφωνία, το θέμα παραπέμπεται στο Απ.Εμπ.

17. Μέτρηση υδρογονανθράκων.

Είναι υποχρέωση της εταιρείας. Το Δημόσιο δικαιούται να παρίσταται, να ελέγχει και να ζητά επισκευές μηχανημάτων ή και να επισκευάζει το ίδιο, χρεώνοντας τα έξοδα στην εταιρεία.

18. Ικανοποίηση εγχώριων αναγκών.

Εδώ αναφέρεται ο πόλεμος, η απειλή πολέμου ή άλλης κατάστασης έκτακτης ανάγκης. Το Δημόσιο μπορεί τότε να αγοράσει όλη ή μέρος της παραγωγής. Για την τιμή ισχύουν τα του άρθρου 16.

19. Δεδομένα.

Περιγράφονται δεδομένα και μελέτες που οφείλει να γνωστοποιεί η εταιρεία στο Δημόσιο. Η εταιρεία παραδίδει επίσης δείγματα θρυμμάτων και ρευστών. Ωστόσο, τα δεδομένα που παράγονται είναι ιδιοκτησία του μισθωτή ο οποίος έχει στην ουσία δικαίωμα να αρνηθεί τη χρήση τους για δημοσιεύσεις κλπ (η διατύπωση στην παρ. 19.12 είναι: “δεν θα αρνείται αδικαιολόγητα”), τουλάχιστον για πέντε χρόνια από τη λήξη της σύμβασης ή την εγκατάλειψη μιας περιοχής.

Το Δημόσιο έχει δικαίωμα διενέργειας επιθεωρήσεων. Από την άλλη ο μισθωτής αποκτά πρόσβαση επί όλων των δεδομένων που ήδη κατέχει το δημόσιο, χωρίς μίσθωμα.

20. Μεταβίβαση – εκχώρηση δικαιωμάτων.

Ο μισθωτής έχει δικαίωμα μεταβίβασης σε συγγενή ή άλλη εταιρεία, με την έγκριση του Δημοσίου (απόφαση υπουργού).

21. Παραβάσεις – έκπτωση μισθωτή.

Το Δημόσιο μπορεί να καταγγείλει τη σύμβαση για οποιαδήποτε παραβίαση. Προηγείται έγγραφη ειδοποίηση και μεσολαμβάνουν 90 μέρες προθεσμίας για αποκατάσταση της παραβίασης ή φιλικό διακανονισμό.

Απαιτείται έγκριση της κυβέρνησης για να τεθεί η εταιρεία υπό τον έλεγχο κράτους ή πολίτη εκτός ΕΕ εκ των υστέρων.

22. Αφερεγγυότητα μισθωτή.

Αναφέρεται σε διάφορες περιπτώσεις χρεοκοπίας του μισθωτή και προβλέπει δυνατότητα καταγγελίας της σύμβασης από το Δημόσιο με προθεσμία ειδοποίησης 30 ημερών.

23. Αποκλειστικός εμπειρογνώμονας.

Ορίζεται από το Δημόσιο μέσα σε δεκαπέντε μέρες από τη στιγμή που ένα από τα δύο μέρη θα γνωστοποιήσει την πρόθεσή του να παραπέμψει σε αυτόν μία μεταξύ τους διαφορά. Μπορεί να προέρχεται από τρεις φορείς: Ινστιτούτο για την Ενέργεια του Λονδίνου, Αμερικανικό Ινστιτούτο Πετρελαίου, Γαλλικό Ινστιτούτο Πετρελαίου (ή, σε περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων και με τα τρία, ινστιτούτο άλλης χώρας μέλους ΕΕ). Τα μέρη τού υποβάλλουν εγγράφως τις απόψεις τους εντός 30 ημερών από την αποδοχή του διορισμού του.

Ο Απ. Εμπ. δύναται να ζητήσει και να λάβει υπόψιν συμπληρωματικές πληροφορίες ή “άλλα διαδικαστικά θέματα”. Το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα ληφθεί η απόφαση (οι “όροι αναφοράς”) συνομολογούνται μεταξύ των μερών ή αν δεν συμφωνούν τους καθορίζει (δεσμευτικά) ο Απ.Εμπ, λαμβάνοντας υπόψιν τους όρους αναφοράς που προτείνουν τα μέρη. Η τελική του απόφαση λαμβάνεται εντός τριάντα ημερών και είναι δεσμευτική, με την εξαίρεση περίπτωσης απάτης ή πρόδηλου σφάλματος.

Η απόφαση μπορεί να παραπεμφθεί σε διαιτησία αλλά μόνο για νομικό (και όχι πραγματικό) ζήτημα. Η διαιτησία (από διαιτητικό δικαστήριο) αφορά οποιαδήποτε διαφορά δεν παραπέμπεται σε Απ.Εμπ ή, ενώ παραπέμπεται, ο Απ.Εμπ για οποιοδήποτε λόγο δεν αποφασίζει ή εγείρεται προσφυγή εναντίον της απόφασής του για νομικό ζήτημα. Οι διαιτητές είναι τρεις, ένας οριζόμενος από κάθε μέρος και ένας από το ΣτΕ.

Η προσφυγή στον Απ.Εμπ δεν αναστέλλει τη σύμβαση. Η διαιτησία αναστέλλει τη σύμβαση μόνο κατά τα μέρη που αφορά με άμεσο τρόπο.

24. (Καλή) εκτέλεση της σύμβασης.

Μπλαμπλα σχετικά με το πνεύμα συνεργασίας και καλής πίστης και το ότι “ο χρόνος είναι ουσιώδους σημασίας”.

25. Εργολάβοι.

Κάθε εργολαβία χρειάζεται τυπικά έγκριση από το Δημόσιο όταν υπερβαίνει τις 500.000 στο στάδιο έρευνας και το 1,5 εκ. Στο στάδιο εκμετάλλευσης. Αν δεν το αίτημα προς έγκριση δεν απαντηθεί εντός 20 ημερών, θεωρείται αυτοδικαίως ότι δόθηκε.

Προβλέπεται δικαίωμα απασχόλησης αλλοδαπού προσωπικού και υποχρέωση προτίμησης υπηρεσιών, εξοπλισμού κλπ που προέρχονται από την Ελλάδα, εφόσον η ποιότητα και η τιμή είναι συγκρίσιμες. Υπάρχει επίσης υποχρέωση εκπαίδευσης γηγενούς προσωπικού.

26. Ανωτέρα βία.

Περιλαμβάνουν σε αυτή και δικαστική διαταγή για θέματα συγκατάθεσης (δλδ αδειών που πρέπει να εκδώσει ο μισθωτής από κρατικές αρχές). Ανωτέρα βία για 12 μήνες (ή 24 σε περίπτωση δικαστικών εντολών) μπορεί να οδηγήσει σε μονομερή καταγγελία της σύμβασης.

27. Αναστολή του σταδίου ερευνών.

Αν ο μισθωτής δεν λάβει απάντησή στην αίτηση του για κάποια άδεια εντός της προβλεπόμενης από το νόμο προθεσμίας, οι υποχρεώσεις του αναστέλλονται μέχρι να τη λάβει.

28. Γνωστοποιήσεις και αντίκλητοι.

Αφορά τους τρόπους επικοινωνίας μεταξύ των μερών.

29. Τροποποιήσεις της σύμβασης.

Οι όροι μπορούν να τροποποιηθούν μόνο με την κύρωση της Βουλής (εκτός από μεταβιβάσεις ποσοστών συμμετοχής που απαιτούν απλά υπουργική απόφαση).

30. Εφαρμοστέο Δίκαιο: το ελληνικό.

ΣΤ. Πανεπιστημιακά Τμήματα συσχετισμένα με εξορυκτικές διαδικασίες

Παρακάτω έχει γίνει μια προσπάθεια καταγραφής πανεπιστημιακών και πολυτεχνικών τμημάτων που υποστήριξαν ερευνητικά τη διεκπεραίωση των ΣΜΠΕ, όπως το ΕΜΠ και το Εργαστήριο Μεταλλευτικής Τεχνολογίας και Περιβαλλοντικής Μεταλλευτικής, το Τμήμα Γεωλογίας & Γεωπεριβάλλοντος, Τμήμα Γεωλογίας του Πανεπιστημίου Πατρών και το ΕΛΚΕΘΕ.

	Προπτυχιακά	Μεταπτυχιακά	Ερευνητικά κέντρα
ΕΜΠ	Σχολή Μηχανικών Μεταλλείων - Μεταλλουργών Εργαστήριο Μεταλλευτικής Τεχνολογίας και Περιβαλλοντικής Μεταλλευτικής		
Πολυτεχνείο Κρήτης	Σχολή Μηχανικών Ορυκτών Πόρων	Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη "Μηχανική Πετρελαίου"	Ινστιτούτο Πετρελαϊκής Ερευνας (σύμπραξη με ΙΤΕ)
Πειραιά	Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών	ΠΜΣ στην Ενέργεια	
Καποδιστριακό Παν/μιο Αθηνών	Τμήμα Γεωλογίας & Γεωπεριβάλλοντος		
Πάτρα	Τμήμα Γεωλογίας		
Καβάλα	Τμήμα Μηχανικών Τεχνολογίας Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου	MSc in Oil and Gas Technology msc.petrotech.teiimt.gr	

Το Τμήμα Μηχανικών Τεχνολογίας Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου στην Καβάλα πρόσφατα απέκτησε 5ο έτος σπουδών και έγινε πολυτεχνικό από 4ετία, καθώς επίσης προσφέρει μεταπτυχιακό πρόγραμμα Σπουδών σε τεχνολογίες Πετρελαίου και Αερίου.

Στην Κρήτη, η Σχολή Μηχανικών Ορυκτών Πόρων προσφέρει το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη "Μηχανική Πετρελαίου" το οποίο υποστηρίζεται από τα ΕΛΠΕ με την παροχή υποτροφιών. Ανάλογη υποστήριξη λαμβάνει και το Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών για το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Ενέργεια. Συγκεκριμένα, τα ΕΛΠΕ προχωρούν σε οικονομική συνεργασία και στήριξη 2 μεταπτυχιακών προγραμμάτων μέσω παροχής υποτροφιών, ένα στο Πολυτεχνείο Κρήτης και ένα στο Πανεπιστήμιο Πειραιά.

<https://www.capital.gr/epixeiriseis/3196044/duo-metaptuxiaka-sta-petrelaia-me-ti-stirixi-ton-elpe>

Στην Κρήτη ιδρύθηκε φέτος (2019) το Ινστιτούτο Έρευνας και Τεχνολογίας σε συνεργασία με το Πολυτεχνείο Κρήτης ιδρύει τον 1/2019 το Ινστιτούτο Πετρελαϊκής Έρευνας. Όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα οι ερευνητικές κατευθύνσεις του ΙΠΕ προσανατολίζονται σε τρεις κεντρικούς πυλώνες:

- στην έρευνα για την εξεύρεση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων
- στην αξιοποίηση των κοιτασμάτων, δηλαδή την εξόρυξη υδρογονανθράκων
- στην προστασία του περιβάλλοντος

<https://www.minedu.gov.gr/news/39258-21-01-19-anakoinosi-idrysis-institoytou-petrelaikis-erevna-sta-xania-2>